

Asia: VN/1393/2020

Työryhmän mietintö lähestymiskiellon tehostamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lähisuhdeväkivallan riskinarviointi

Lähisuhdeväkivallan riskinarvioinnin kriteerit olivat esillä EIT:n suuren jaoston ratkaisussa Kurt v. Itävalta (15.6.2021). Viranomaisten toimintaa koskevissa perusteluissa kiinnitettiin huomiota toiminnan riipeyden lisäksi mm. selvityksen kattavuuteen.

2. Lähestymiskiellon määräämisen edellytykset

-

3. Väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen viran puolesta

-

4. Turvallisuutta parantavat toimenpiteet lähestymiskiellon määräämisen yhteydessä

-

5. Väkivallan uhrien ja tekijöiden ohjaaminen palveluihin

On aiheellista kiinnittää huomiota palvelujen tarjoamiseen.

6. Oikeudellinen apu

On perusteltua säätää tarkemmin oikeudellisesta avusta. Ehdotetussa muodossaan säännös ei näytä ulottuvan tilanteisiin, joissa viranomainen on hakijana. Ratkaisussa KKO 2021:78 ei pidetty perusteltuna tulkita ROL 2 luvun 1 a §:n 2 kohtaa säännöksen soveltamisalaa laajentavasti.

7. Oikeudenkäyntimaksu

Pidän ehdotettua uudistusta perusteltuna.

8. Lasten asema

Lähestymiskieltoa koskevassa sääntelyssä on erityisesti pidetty silmällä entisten tai nykyisten puolisoitten välisiä ristiriitoja. Perheväkivaltatilanteissa erityisen haavoittuva ryhmä ovat lapset (ks. myös EIT Kurt v. Itävalta 15.6.2021, kohta 163.)

Ehdotettu sääntely voi laajentaa lasten tapaamisoikeuteen liittyvien seikkojen käsittelyä lähestymiskieltoasioiden yhteydessä. Lapsiin liittyvissä asioissa on tarpeen määrätä tarkemmin asian selvittämisestä sosiaaliviranomaiselta.

Ehdotettu sallitun yhteydenpidon rajojen täsmennys on perusteltu lähestymiskiellon antaman suojan tehostamiseksi. Kun kiellolla suojataan lapsen lähivanhempaa etävanhemmalta, aiempaa yksiselitteisemmin tulevat kuitenkin kielletyiksi sellaiset ennakoitavat yhteydenotot, joita liittyy esimerkiksi sovittujen tai määrättyjen tapaamisten järjestelyihin. Ehdotettu muutos korostaa tarvetta antaa yksilöllisiä määräyksiä lasten tapaamisoikeuden toteuttamisesta. Ehdotuksessa tuodaan esiin, että sosiaaliviranomainen voisi auttaa yhteydenpidossa ja että tarpeelliseksi voi tulla vaihtojen valvonta. Tämänkaltaisia järjestelyjä voi olla tarpeen selvittää sosiaalitoimelta.

Lisäselvitystä voidaan tarvita myös arvioitaessa lapsen suojaksi määrättävän lähestymiskiellon ulottuvuutta. Vaikka lähtökohtana on, että lapsen tapaamisoikeus väistyy tapaavalle vanhemmalle annetun lähestymiskiellon tieltä, oikeuskäytännössä on korostettu yksilöllisten määräysten antamista mm. perhe-elämän suojan (EIS 8 artikla) perusteella (ks. KKO 2019:50). Kuten ehdotuksessa todetaan, rikoksen tai häirinnän uhka voi olla sen laatuinen, että tapaamisten estyminen on perusteltua. Jos lapseen arvioidaan kohdistuvan riski, korostuu ripeään viranomaisyhteistyön merkitys (ks. myös EIT Kurt v. Itävalta 15.6.2021, kohta 180, jossa mainitaan mm. pikainen ilmoitus lastensuojeluun). Toisaalta voi tulla arvioitavaksi lapsen tapaamisten tai muun yhteydenpidon mahdollinen jatkuminen rajoitettuna lähestymiskiellon aikana.

Tarkoituksenmukainen väylä selvittää lapsiin liittyviä seikkoja voisi olla noudattaa soveltuvin osin lapsenhuoltolain säännöksiä sosiaalilautakunnalta hankittavasta selvityksestä. Lähestymiskieltoasioissa selvitys olisi saatava varsin nopeasti, mutta se lienee yleensä rajattavissa verraten suppeaksi.

Lasta koskevissa asioissa myös lapsen osallisuus on turvattava (ks. tästä lähestymiskieltoasiassa myös KKO 2019:50). Edunvalvojan määräämisestä huoltajan sijaiseksi säädetään nykyisin lapsenhuoltolaissa. Lapsen henkilökohtaisessa kuulemisessa tuomioistuimessa voisi olla tarkoituksenmukaista noudattaa soveltuvin osin lapsenhuoltolain säännöksiä (ks. näiden soveltamisesta muussa menettelyssä myös KKO 2021:41).

9. Lähestymiskiellon valvonta

-

10. Lähestymiskiellon rikkominen

-

11. Ehdotuksen vaikutukset

-

12. Muuta

-

Hannele Tolonen